

“To the exclusion of all kerovim and pesulim”

א. רא"ש מסכת מכות פרק א סימן יא

וא"ת לשמואל דפסיק הלכה כרבי יוסי וקרובין או פסולין פוסלין בראיה בעלמא אפילו לא כווננו להעיד, היאך תמצא קדושין וגיטין כשירין שנעשין בפומבי? וגם אליבא דרבי אם כווננו להעיד! הלכך נראה לפרש דלפי המסקנא דאמר רבא "במקיימי דבר דיבר הכתוב" אין קרובין ופסולין מבטלין העדות אא"כ באו והעידו בב"ד עם האחרים, דלא מיקרי עדות אלא אותן שבאין לקיים הדבר בפני ב"ד. והאי דקאמר "מה יעשו ב' אחין שראו וכו'" כי כל הרואה דבר ערוה מחויב להעיד לקיים מה שנאמר (דברים יג) ובערת הרע מקרבך, ובאין בערבוביא זה אחר זה בפני ב"ד ואין האחד יודע שכבר העיד אחיו, הלכך שייליגן ליה ואם יאמר שבשעת מעשה לא כוון להעיד העדות קיים:

ב. רמב"ם הלכות עדות פרק ה הלכה ד-ה

הלכה ד: במה דברים אמורים? בזמן שנתכוונו כולן להעיד, אבל אם לא נתכוונו כולם להעיד מה יעשו שני אחים בכלל העם וראו העם כשהרג זה את זה או כשחבל בו או כשחטף חפץ מידו.

הלכה ה: וכיצד בודקין את הדבר? כשיבואו לבית דין עדים מרובין כת אחת אומר להם "כשראיתם זה שהרג או חבל להעיד באתם או לראות", כל מי שאומר לא להעיד עליו אלא לראות מה הדבר ובכלל העם באתי מפרשין אותו, וכל מי שאומר "לא הייתי עומד אלא להעיד ולכוין העדות" מפרשין אותו, אם נמצא באלו שנתכוונו להעיד קרוב או פסול עדות כולם בטלה. במה דברים אמורים כשהיה בהן קרוב או פסול אבל אם כולם כשרים אחד שנתכוון להעיד או שלא נתכוון להעיד הואיל וראה הדבר וכיון עדותו והיה שם התראה חותכין הדין על פיו, בין בדיני ממונות בין בדיני נפשות.

ג. ש"ך חושן משפט סימן לו ס"ק ח

ולענין מה שהקשו התוס' והרא"ש וסיעתם האיך תמצא גיטין וקדושין כשרים שנעשו בפומבי במעמד קרובים, יש לומר דלדין האידנא פשיטא דכשר, דהא מזמנים עדים כשרים מיוחדים לכך, וא"כ פשיטא דהקרובים אינם מכוונים להעיד, ואפילו יכוונו להעיד אינו פוסל, דכיון דמזמנים עדים לכך, הרי אנו מוציאים כל האחרים מכלל העדות, ולא כל כמינייהו דקרובים ופסולים להיות עדות בעל כרחנו. וכ"כ מה"ר פרץ בהגהות סמ"ק סי' קפ"ג [אות ז'] וז"ל, "צריך לברר עדים בגיטין וקדושין, דאל"כ רגילות הוא ששם עומדים קרובים ועדותן בטלה", וכן פירשו רבותינו וכן נהגו העולם, עכ"ל. ואולי גם בזמן הש"ס נהגו כן, או שהיו נוהגים שלא להיות קרוב או פסול בשעת גיטין וקדושין. ועוד י"ל דמסתמא לא חיישינן שכיונו להעיד...

התראה מאי היא?

ד. רמב"ם הלכות סנהדרין פרק יב הלכה ב

אחד תלמיד חכם ואחד עם הארץ צריך התראה, שלא ניתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד שמא שוגג היה. וכיצד מתרין בו? אומרין לו "פירוש או אל תעשה שזו עבירה היא וחייב אתה עליה מיתת בית דין או מלקות", אם פירש פטור, וכן אם שתק או הרכין בראשו פטור, ואפילו אמר יודע אני פטור עד שיתיר עצמו למיתה ויאמר על מנת כן אני עושה ואח"כ יהרג. וצריך שיעבור ויעשה תיכף להתראה בתוך כדי דיבור, אבל אחר כדי דבור צריך התראה אחרת. ובין שהתרה בו אחד מן העדים ובין שהתרה בו אחר בפני עדים אפילו אשה או עבד, אפילו שמע קול המתרה ולא ראהו ואפילו התרה בעצמו הרי זה נהרג.

ה. כסף משנה הלכות סנהדרין פרק יב הלכה ב

ובין שהתרה בו וכו'. ספ"ק דמכות (דף ו'): אמר רבא מתרה שאמרו אפי' מפי עצמו ואפילו מפי השד. ופירש"י מפי עצמו ההרוג עצמו התרה בו. ואפשר לפרש בו עוד פירוש אחר שההורג היה מתרה בעצמו ואומר ראוי לי לימנע מלעשות זאת שא"כ יהרגוני ב"ד ואחר כך גבר יצרו עליו ועשאה, ולמד רבינו ק"ו לעבד ואשה. ודין השד כיון אליו רבינו באמרו אפי' שמע קול המתרהו ולא ראהו:

ו. אילת השחר מסכת מכות דף ו עמוד ב

הנה ברמב"ם פ"ב מסנהדרין [לפי ביאור הכס"מ] ס"ל דעפ"י עצמו היינו דהעושה עבירה אומר בעצמו דיודע שזה אסור ושחייבין ע"ז עונש כזה וראוי לי לימנע מזה ואח"כ גבר יצרו עליו ועשה. ולכאורה לפי"ז ההתראה אינה בכלל שום דין, דהעיקר הוא מה שאומר שמקבל עליו שאע"פ שיענש מ"מ עושה העבירה, א"כ אחרי שמהני אפילו מפי עצמו מאי רבותא אפילו שד, דהא העיקר הוא מה שמקבל עליו לעשות אף על פי שיענש, ואף על גב דלפמ"ש"כ הכסף משנה דאומר דראוי לי לימנע מלעשות, יש לומר דחוץ ממה שמקבל עליו לעשות אף על פי שיענש, יש כאן אזהרה שמוזהר עצמו מלעשות, וזה צריך להשימנו דמהני אזהרה ממי שלא רואין, מ"מ משמע דהעיקר הוא קבלת העונש. והנה ממה שאומר ריב"ר דחבר אינו צריך התראה משמע קצת כהרמב"ם דסגי בידיעת העונש, אלא דרבנן ס"ל דאולי בכ"ז כעת שכח מחומר האיסור, אבל אם לרבנן מלבד ידיעת העונש וקבלתו צריך ג"כ אזהרה ממי שהוא אחר, א"כ נצטרך לעשות מחלוקת רחוקה בינו לרבנן, דאיהו לא ס"ל כלל דבעי אזהרה, ולרבנן בעי אזהרה חוץ ממה דצריך ידיעת העונש.